

Sociálne podnikanie v čase pandémie

Výročná správa o stave sociálneho podnikania na Slovensku v roku 2020

Národný projekt Inštitút sociálnej ekonomiky sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

www.esf.gov.sk www.employment.gov.sk www.ia.gov.sk

Vydané Implementačnou agentúrou MPSVR SR v rámci implementácie národného projektu Inštitút sociálnej ekonomiky (kód ITMS 2014+: 312031T839). Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Autorky:

Mgr. Zuzana Polačková, M.A., PhD., Prognostický ústav SAV
Ing. Eva Pongrácz, PhD., Ekonomická univerzita v Bratislave

Recenzenti: Peter Mészáros, M. A.

Texty © Mgr. Zuzana Polačková, M. A., PhD., Prognostický ústav SAV, 2021
Copyright © Implementačná agentúra Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny
Slovenskej republiky (IA MPSVR SR), 2021

Obsah

Sociálne podnikanie v roku 2020.....	5
1.1. Občianska angažovanosť, solidarita a svojpomoc.....	5
1.2. Zásadný nárast počtu registrovaných sociálnych podnikov.....	6
1.3. Sociálne podnikanie v čase pandémie.....	8
1.4. Finančná a nefinančná pomoc.....	12
1.5. Zmeny v legislatívnom prostredí.....	14
1.6. Podporné organizácie a iniciatívy.....	15
1.7. Vzdelávanie a podpora zručností.....	17
Sociálne podnikanie v jednotlivých regiónoch.....	18
2.1. Banskobystrický samosprávny kraj.....	21
2.2. Bratislavský samosprávny kraj.....	22
2.3. Košický samosprávny kraj.....	23
2.4. Nitriansky samosprávny kraj.....	24
2.5. Prešovský samosprávny kraj.....	25
2.6. Trenčiansky samosprávny kraj.....	26
2.7. Trnavský samosprávny kraj.....	27
2.8. Žilinský samosprávny kraj.....	28
Odporúčania.....	29
3.1. Odporúčania ohľadom počtu a spolupráce RSP.....	29
3.2. Odporúčania ohľadom podpory étosu sociálneho podnikania.....	29
3.3. Odporúčania ohľadom podporných nástrojov pre fungovanie sociálnych podnikov.....	30
Referencie.....	32

Zoznam grafov

Graf 1: Dynamika evidencie registrovaných sociálnych podnikov v roku 2020	6
Graf 2: Počet RSP na úrovni kraja	7
Graf 3: Počet RSP na úrovni okresu	7
Graf 4: Fungovanie RSP počas prvej vlny pandémie	9
Graf 5: Vývoj tržieb RST počas prvej vlny pandémie	9
Graf 6: Obdobie vyrovnanania sa s krízou	9
Graf 7: RSP vykazujúce nárast tržieb	11
Graf 8: RSP vykazujúce pokles tržieb	11
Graf 9: Model Index 05	12
Graf 10: Altmanov model oceňovania krízy podniku	12

Sociálne podnikanie v roku 2020

1.1. Občianska angažovanosť, solidarita a svojpomoc

Rok 2020 zostane navždy rokom, ktorý bude spájaný s prepuknutím pandémie ochorenia COVID19 v Európe. Pandémia významne prekročila hranice medicíny a zdravotnej starostlivosti a dramaticky zasiahla najslabšie skupiny obyvateľov, akými sú prijímatelia sociálnych služieb, osamelí rodičia, školopovinné deti alebo ľudia pracujúci v prekérnych pracovných podmienkach.

Vypuknutie pandémie zastihlo Slovensko, podobne ako mnohé ďalšie krajiny, nepripravené. Krajina nemala dostatok ochranných pomôcok ani sociálnych a zdravotníckych pracovníkov. Vzdelávací systém nebol pripravený na dištančné vzdelávanie vďaka čomu zostali tisíce detí bez prístupu ku základnému vzdelaniu. Sociálne zariadenia boli v obave pred šírením vírusu zatvárané, čo spôsobilo sociálnu izoláciu veľkej skupiny seniorov. Ľudia v marginalizovaných rómskych komunitách, ktorí napriek makroekonomickému pokroku Slovenskej republiky stále žijú v subštandardných podmienkach často bez prístupu k pitnej vode alebo kanalizácii, začali byť v médiách prezentovaní ako zdravotné riziko, jednotlivé osady boli "zatvárané" a ľuďom bolo zabraňované označený priestor osady opúšťať.

Na druhej strane, súčasťou prvotného šoku, ktorý vypuknutie pandémie sprevádzal, bola aj pomerne vysoká miera solidarity s ohrozenými skupinami počas prvej, jarnej, vlny pandémie. Behom niekoľkých dní sa aktivizovali veľké skupiny dobrovoľníkov a organizácii, ktoré sú súčasťou sociálnej ekonomiky. Tieto sa zameriavali na roznášanie nákupov pre starých a osamelých, šitie rúšok, on-line doučovanie detí alebo pomoc v marginalizovaných rómskych komunitách. Napr. vďaka facebookovej skupine "šijeme rúška", ktorá eviduje cca 2 100 členov, bolo v období od marca do začiatku mája 2020 vyrobených a rozdistribuovaných viac ako 25 000¹ ručne vyrobených rúšok, pričom podobných skupín na sociálnych sieťach fungovalo viacero.

V čase prvého lockdownu, ktorý na Slovensku trval v období od 16.3.do 19.5.2020, sa aktivizovalo i veľké množstvo formalizovaných organizácií, ktorých činnosť začala byť vzájomne koordinovaná. Ako príklad možno uviesť skupinu "Koordinácia organizácií pracujúcich s MRK pri prevencii korona vírusu", ktorá mala cca 440 členov a združovala väčšinu organizácií pracujúcich v prostredí MRK na Slovensku.

Medzi prvými sa objavila aj iniciatíva "Kto pomôže Slovensku". Táto cez prehľadný systém financovania a zabezpečenia materiálnej pomoci pre nemocnice, domovy sociálnych služieb a najrôznejšie zraniteľné skupiny ľudí, pomáhala pri zvládnutí prvej ako i druhej vlny pandémie. Prostredníctvom iniciatívy bolo zrealizovaných takmer 8 900 darov, pomocou ktorých bolo rozdistribuovaných približne 624 200 párov rúšok, 100 900 chirurgických rúšok, 39 900 respirátorov a desaťtisíce kusov iného materiálu².

Pri výpočte iniciatív, ktoré vznikli ako reakcia na krízovú situáciu netreba zabúdať na desiatky až stovky jednotlivcov, ktorí chodievali pomáhať do domovov sociálnych služieb alebo pomáhali so starostlivosťou o starých a osamelých členov svojich komunit.

¹ <https://www.facebook.com/groups/811935362645403>

² <https://ktopomozeslovensku.sk/komu-sme-pomohli>

Organizácie a iniciatívy, ktoré na základe realizovaných aktivít možno zaradiť medzi aktérov sociálnej ekonomiky, zohrávali pri zvládaní krízovej situácie zásadnú úlohu. Pomoc, ktorú poskytli bola nezastupiteľná a nenahraditeľná. S odstupom času je tiež možné konštatovať, že ich výsadným prínosom bola kultivácia a presadzovanie atmosféry vzájomnej solidarity, ktorá je pre spoločné a úspešné zvládnutie krízovej situácie kľúčová, a ktorá je tiež základným stavebným kameňom pre fungovanie sociálnej ekonomiky. S ľútosťou však treba tiež skonštatovať, že atmosféru vzájomnej pomoci sa nepodarilo udržať, táto v jesennom období významne oslaba a preklopila sa do frustrácie, únavy a spoločenského napätia. V jesennom období sa tiež čoraz častejšie začali objavovať odkazy na termín “kríza dôvery”.

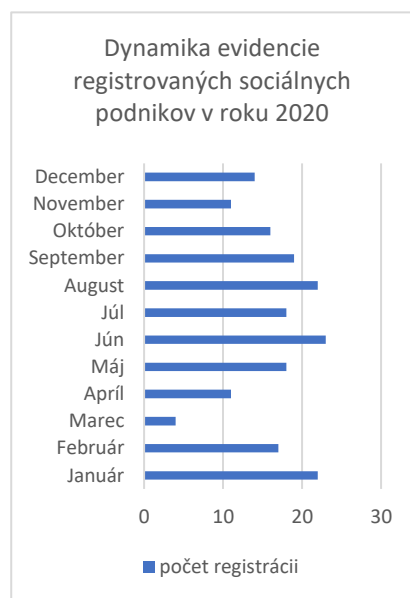
Rok 2020 pre sociálnu ekonomiku znamenal aj významný nárast počtu registrovaných sociálnych podnikov, ktoré sa sústredili najmä na vytváranie a udržiavanie pracovných miest pre ľudí znevýhodnených na trhu práce. Znamenal však aj preverenie schopnosti sociálnych podnikov a ďalších subjektov sociálnej ekonomiky sa rýchlo a bez prípravy adaptovať na nové, neočakávané, podmienky.

1.2. Zásadný nárast počtu registrovaných sociálnych podnikov

Rok 2020 bol z pohľadu sektora sociálnej ekonomiky charakteristický zásadným nárastom v počte registrovaných sociálnych podnikov (RSP). V priebehu roka 2020 bolo registrovaných 195 RSP a celkový počet vzrástol zo 45 RSP registrovaných ku 31.12.2019 na 240 RSP registrovaných ku 31.12.2020.

Základné charakteristiky RSP sa neodlišujú od predchádzajúceho obdobia. Gro registrovaných sociálnych podnikov žiadalo o štatút integračného sociálneho podniku³ a väčšina sociálnych podnikov má právnu formu spoločnosti s ručením obmedzeným⁴.

Najvyšší počet nových RSP a najdynamickejší rast v počte RSP bol zaznamenaný na území Trenčianskeho samosprávneho kraja (37 nových RSP). Z pohľadu absolútneho počtu RSP na úrovni kraja, najviac RSP bolo evidovaných na území Košického samosprávneho kraja (52 RSP), z pohľadu absolútneho počtu RSP na úrovni okresu to bol okres Prievidza s počtom 20 RSP. S počtom 12 RSP ho nasledoval okres Spišská Nová Ves a s identickým počtom 10 RSP to boli okresy Martin a Žilina. V roku 2020 bolo najviac RSP registrovaných v okresoch Prievidza (19 RSP), Martin (9 RSP), Banská Bystrica, Veľký Krtíš a Spišská Nová Ves (8 RSP).

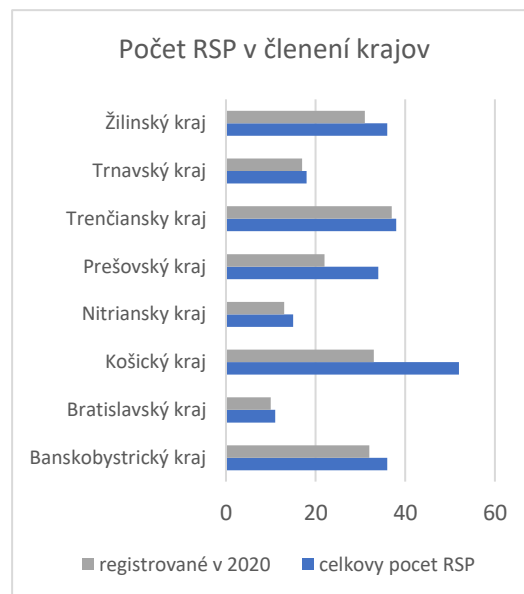

Graf 1: Dynamika evidencie registrovaných sociálnych podnikov v roku 2020

³ 91% žiadostí získalo o štatút integračného sociálneho podniku, v prípade 8% išlo o kombináciu integračného a všeobecného soc. podniku a zvyšné 1% žiadostí získalo štatút všeobecného soc. podniku

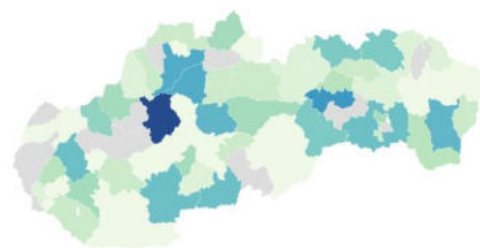
⁴ 91% v roku 2020 registrovaných sociálnych podnikov má právnu formu spoločnosti s ručením obmedzeným, 3% neziskovej organizácie, 3% občianskeho združenia, 1% prevádzkuje fyzická osoba a 2% majú právnu formu družstva.

Vysoký nárast RSP je nepochybne výsledkom proaktívneho prístupu regionálnych centier sociálnej ekonomiky a dôrazu, ktorý národný projekt Inštitút sociálnej ekonomiky kladie na nábor nových RSP. Medzi hlavné cieľové skupiny, ktoré pracovníci regionálnych kancelárií oslovovali, boli obce s potenciálom založiť obecný sociálny podnik a chránené dielne s potenciálom transformovať sa na integračný sociálny podnik. Treťou skupinou boli bežné podnikateľské subjekty a subjekty sociálnej ekonomiky. V roku 2020 pracovníci regionálnych kancelárií vo svojich správach uviedli realizáciu viac ako 3 500 stretnutí s možnými uchádzačmi o štatút registrovaného sociálneho podniku.

Graf 2: Počet RSP na úrovni kraja

Silným argumentom v rozhodovaní sa ohľadom získania štatútu integračného registrovaného sociálneho podniku bola určite možnosť získať vyrovnávací príspevok vyplácaný v zmysle Zákona 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti. Vyplácanie príspevku má, na rozdiel od väčšiny ostatných opatrení aktívnej politiky trhu práce, tzv. obligatórny charakter, čo znamená že po naplnení kritérií je príspevok vyplatený automaticky. Tento fakt bol významne ocenený v období, keď akákoľvek pozornosť a kapacita miestnych úradov práce bola koncentrovaná na realizáciu tzv. prvej pomoci⁵ a realizácia takmer všetkých ostatných príspevkov bola pozastavená.

Graf 3: Počet RSP na úrovni okresu

Ako dôležité zaznieva i snaha pomôcť ľuďom vzdialeným od trhu práce sa zamestnať. Táto motivácia rezonuje najmä v skupine ľudí, ktorí sami alebo niekto z ich blízkeho okolia majú zdravotné znevýhodnenie alebo medzi starostami/starostkami obcí, ktorí sa snažia zlepšiť situáciu v obci. Dominanciu uvedených motívov jednoznačne potvrdzuje portfólio RSP, z ktorých absolútna väčšina má štatút integračného sociálneho podniku.

Mnohé obce v súvislosti so sociálnym podnikaním však konajú veľmi pragmaticky. Vytvorenie pracovného miesta pre ľudí vzdialených od trhu práce je pre ne často sekundárnou motiváciou. Hlavným dôvodom je prostredníctvom integračného sociálneho podniku a pomocou zamestnancov, ktorých mzda je dotovaná, zabezpečiť výkon jednotlivých úloh obce.

Nedostatok možných zamestnancov so znevýhodnením je často uvádzaný ako hlavná prekážka zámeru vytvoriť sociálny podnik. Nedostatok možných zamestnancov môže byť podmienený vysokou mierou zamestnanosti v obci/regióne, vysokou mierou exekučného zaťaženia ľudí mimo trhu práce, ktoré ich núti sa pohybovať v šedej zóne trhu práce ale často i nepochopením funkcie integračného sociálneho

⁵ Ide o príspevky vyplácané zamestnávateľom, ktorí z dôvodu pandémie nemohli podnikáť alebo ich tržby klesli pod určenú hranicu

podniku, ktorý zo svojej podstaty by sa mal zameriavať práve na zamestnávanie tých, ktorí potrebujú najväčšiu podporu. Mnohé organizácie s potenciálom sociálneho podniku však ako prekážku uvádzajú aj nedostatok ľudských kapacít potrebných pre riadenie sociálneho podniku. Tento problém je prítomný najmä v odľahlejších regiónoch, ktoré významne trpia fenoménom odlivu mozgov.

V roku 2020 sa ako prekážka pre založenie sociálneho podniku začal častejšie objavovať aj konflikt so zákonom 448/2008 Z.z. o sociálnych službách. Tento poskytovateľovi bez cieľa dosiahnuť zisk neumožňuje sociálnu službu poskytovať spôsobom podnikania. Obavou je i možné prekrývanie sa výdavkov alokovaných na činnosti spojené s výkonom opatrení v zmysle zákona o sociálnych službách a zmysle zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch.

Medzi významné dôvody váhania v súvislosti so žiadosťou o štatút RSP bola zaradená aj neadekvátna realizácia tzv. investičnej pomoci (viac detailov viď v časti 1.4) alebo absencia podporných nástrojov, ktoré by sa výrazne odlišovali od podpory pre bežné podnikateľské subjekty. Absencia nástrojov priamej podpory sa týka najmä všeobecných sociálnych podnikov a sociálnych podnikov bývania.

Viacere chránené dielne, občianske združenia alebo fyzické osoby účtujúce v systéme jednoduchého účtovníctva s registráciou váhajú i kvôli podmienke prechodu na podvojný systém účtovníctva.

Často uvádzané dôvody nezájmu o získanie štatútu RSP je i podmienka socializácie možného zisku, obmedzenie obchodovania so závislými osobami, určenie limitov pri vyplácaní miezd a ďalšie podmienky, ktoré patria medzi hlavné atribúty sociálneho podniku. Uvádzanie týchto dôvodov však možno interpretovať aj ako nedostatočné pochopenie princípu sociálneho podnikania na strane potenciálneho žiadateľa.

V súvislosti s procesom registrácie je možné konštatovať, že obdobie od rozhodnutia založiť sociálny podnik po získanie štatútu RSP nie je krátke. Dôvody možno hľadať v podmienke predložiť životaschopný podnikateľský plán ukotvený v reálnom finančnom pláne, čo pre mnohých žiadateľov nie je jednoduchá úloha a často vyžaduje viaceré úpravy. Závažným dôvodom je i rastúci nápor na Odbor sociálnej ekonomiky na MPSVaR, ktorý jednotlivé žiadosti spracúva a je registračným orgánom pre RSP. Napriek rýchlo rastúcemu počtu žiadostí počet pracovníčok a pracovníkov odboru zostáva nezmenený. Je preto potrebné buď významne posilniť kapacity odboru v súvislosti s administráciou žiadosti alebo zvážiť možnosť zapojenia strešných organizácií do procesu registrácie.

1.3. Sociálne podnikanie v čase pandémie

Vypuknutie pandémie prinieslo veľké obavy, okrem iného, aj v súvislosti so schopnosťou zamestnávateľov sa adaptovať na nové podmienky. Z terénu sa ozývali hlasy podnikov (vrátane sociálnych podnikov), ktorých dodávateľsko-odberateľské siete boli behom pár dní, bez akejkoľvek prípravy, prerušené. Obavy boli podmienené veľkou mierou neistoty, ktorou trpela celá spoločnosť a neexistoval sektor, ktorý by bol schopný poskytnúť oporný bod a zázemie.

Sektor sociálneho podnikania je vo všeobecnosti považovaný za prostredie, ktoré vďaka zohľadňovaniu sociálnych dopadov dokáže zmierňovať dosah krízových situácií. Na druhej strane, zohľadňovanie sociálnych dopadov ho v porovnaní s bežnými podnikmi robí zraniteľnejším.

Po odznení prvej vlny pandémie bol medzi RSP realizovaný prieskum o dopadoch pandémie na fungovanie RSP⁶. Prieskum bol realizovaný v období od 17-25.6.2020. Boli oslovené všetky, v tom čase, registrované sociálne podniky (149), z ktorých 93 začalo podnikáť pred vyhlásením núdzového stavu (16.3.2020). Návratnosť dotazníkov dosiahla takmer 50% (74 dotazníkov).

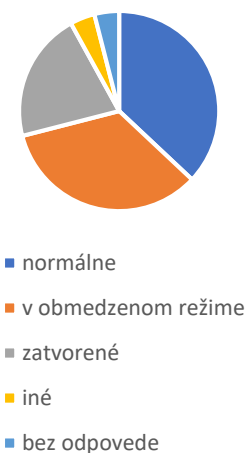
Na základe výsledkov prieskumu je možné tvrdiť, že v prípade približne tretiny RSP pandémia nemala vplyv na fungovanie podniku.

Na druhej strane 34% respondentov uviedlo, že fungovanie prevádzky počas prvej vlny pandémie obmedzili, 21% uviedlo, že prevádzku dočasne uzatvorili.

Tržby klesli v prípade 65% respondentov, v prípade takmer tretiny respondentov dokonca viac ako o 75%. Malá skupina respondentov (4%) dokonca reportovala nárast tržieb.

Pre 5% RSP mala prvá vlna pandémie fatálne následky a títo uvažujú o uzatvorení prevádzky. Na druhej strane, 25% respondentov v júni 2020 verilo, že kríza je už za nami. Pozitívnu správou je, že len 7% RSP bolo nútených pristúpiť ku prepúšťaniu. Približne tretina RSP požiadala o niektoré zo záchranných opatrení, 18 RSP žiadalo aj o príspevok z balíka prvej pomoci. Väčšina RSP však o pomoc záchranných opatrení nežiadala, nakoľko v tom čase boli poberateľmi tzv. vyrovnávacieho príspevku (detaily viď ďalej) a súbeh vyrovnávacieho príspevku s príspevkami z balíka prvej pomoci nebol povolený.

Fungovanie RSP počas prvej vlny pandémie

Graf 4: Fungovanie RSP počas prvej vlny pandémie

Obdobie pre vyrovnanie sa s krízou

Graf 6: Obdobie vyrovnania sa s krízou

Vývoj tržieb v porovnaní s predchádzajúcim obdobím

Graf 5: Vývoj tržieb RST počas prvej vlny pandémie

⁶ Išlo o spoločnú iniciatívu Prognostického ústavu SAV, Asociácie subjektov sociálnej ekonomiky a Aliancie sociálnej ekonomiky na Slovensku

Pokračovali v čerpaní vyrovnávacích príspevkov alebo zamestnanci čerpali dovolenku, využili sociálnu dávku na ošetrovné alebo boli PN. Existuje však i skupina RSP, ktoré o pomoc chceli žiadať, ale nedokázali naplniť kritéria oprávnenosti.

Medzi najnáročnejšie úlohy, ktoré počas krízovej situácie v súvislosti s fungovaním sociálnych podnikov vznikli, respondenti uvádzali odpovede ako „udržať zamestnanosť“, „zabezpečiť zákazky“, „zabezpečiť materiál potrebný na zákazky“, „neistota“, „prechod na iný typ tovaru a spôsob predaja prakticky zo dňa na deň“, „zabezpečiť zamestnancom ochranné prostriedky, dodržať vzdialenosti, rozdelenie práce“ alebo „komunikácia s úradmi, nakoľko pravá ruka nevedela čo robí ľavá“.

V sociálnych podnikoch pracovnej integrácie zamestnávajúcich ľudí so zdravotným postihnutím sa objavil i problém, ktorý bežný zamestnávateľia v zásade nemuseli vnímať. Išlo o ochranu zamestnancov so zdravotným znevýhodnením, ktorí patria do rizikovej skupiny, a ktorí chceli pracovať i naďalej.

Prieskum bol realizovaný po ukončení prvej vlny pandémie, po ukončení druhej vlny, ktorá bola neporovnateľne silnejšia, realizovaný nebol. V kontexte hodnotenia dopadov pandémie na fungovanie RSP sú výsledky prieskumu preto potrebné považovať len za čiastkové.

Kompletnú informáciu o ekonomických dopadoch pandémie na RSP možno ilustrovať prostredníctvom analýzy verejne dostupných finančných závierok. Z celkového počtu 240 RSP registrovaných ku 31.12.2020 bolo zohľadnených 227. V prípade zvyšných 13 prípadov nebola finančná uzávierka k dátumu prípravy tejto správy zverejnená.

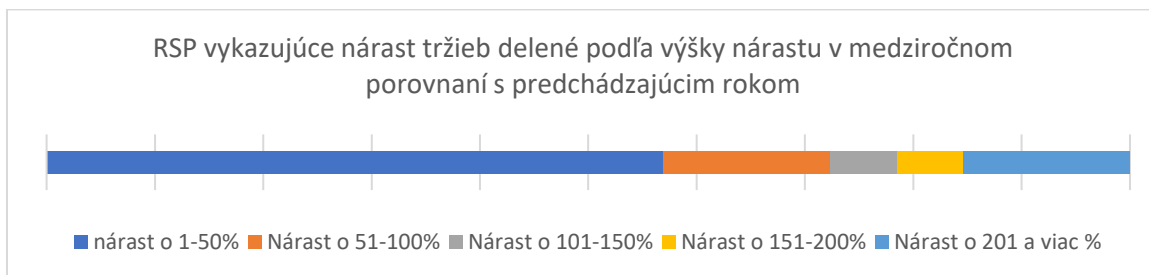
Na základe realizovanej analýzy je možné konštatovať, že RSP spoločne kumulujú aktíva v hodnote 35,7 mil. EUR. Tržby RSP v roku 2020 uvedené vo finančných závierkach spoločne dosiahli sumu 49,8 mil. EUR. RSP za rok 2020 spoločne vykázali daň z príjmu v sume 285 462 EUR, čo v priemere za každý RSP, ktorému vznikla povinnosť platby dane (82 RSP) predstavuje 7 048 EUR, čo je o 504 EUR viac v porovnaní s predchádzajúcim rokom, kedy povinnosť platby dane z príjmu vznikla 70 RSP.

V prípade 103 RSP je možné porovnať výšku tržieb dosiahnutých v roku 2019 a 2020 a je možné konštatovať, že tržby v roku 2020 v priemere dosiahli 4,39 násobok tržieb dosiahnutých v roku 2019. Vysoká priemerná hodnota je manipulovaná extrémnymi hodnotami RSP s najvyššími rozdielmi, ktoré v jednom prípade dosiahli hodnotu až 256 násobku tržieb z predchádzajúceho roka. Vzhľadom na vysoké hodnoty je možné predpokladať, že do výsledku boli započítané aj iné výnosy akými sú tržby z bežnej podnikateľskej činnosti (teda tržby za tovar, výrobky a služby), prípadne išlo o účtovnú chybu. Pri vylúčení troch najvyšších hodnôt⁷ tak na strane nárastu ako i na strane poklesu, priemerný medziročný rast tržieb dosiahnutých v roku 2020 predstavoval 1,52 násobok tržieb dosiahnutých v roku 2019 (išlo teda o 52% nárast).

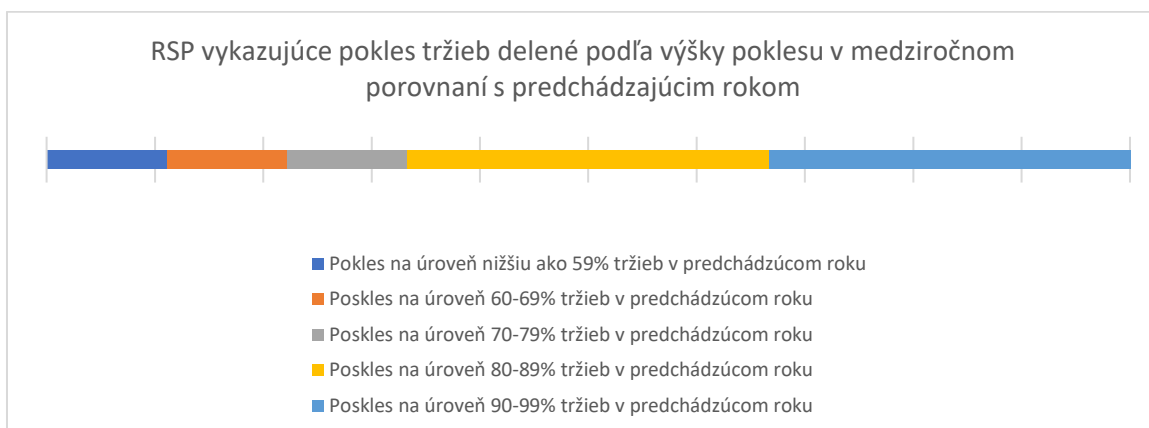
Je možné konštatovať, že z celkového množstva 103 sledovaných RSP, takmer dve tretiny RSP (66 RSP) v porovnaní s rokom 2019 vo svojich finančných závierkach vykazovalo nárast tržieb (v rozsahu medzi 1,01- 256,54 násobku v porovnaní s predchádzajúcim rokom, jeden RSP zachoval tržby na rovnakej úrovni a v prípade 37 sledovaných RSP (36% z celkového počtu sledovaných RSP) tržby poklesli na úroveň v rozsahu 0,41-0,98 násobku tržieb dosiahnutých v roku 2019.

---

⁷ Ide o nárast v hodnote 256,54-násobku, 28,44-násobku a 16,86-násobku. Na druhej strane ide o pokles v hodnote 0,41-násobku, 0,57-násobku a 0,58 násobku tržby v porovnaní s rokom 2019.

Graf 7: RSP vykazujúce nárast tržieb

Graf 8: RSP vykazujúce pokles tržieb

Pri analýze ziskov a strát boli použité údaje 203 RSP⁸. Kumulatívna výška zisku dosiahnutá v roku 2020 dosiahla hodnotu 4,94 mil. EUR, čo v priemere znamená sumu 23 876.- EUR za každý so sledovaných RSP. Z počtu 203 sledovaných RSP, 103 vo svojich zvierkach za rok 2020 vykázalo zisk, ktorý sa pohyboval v rozpätí medzi 23.- a 272 011.- EUR, jeden RSP vykázal nulový zisk a 84 RSP vykázali stratu v rozsahu medzi -431 163.- a -64.-EUR.

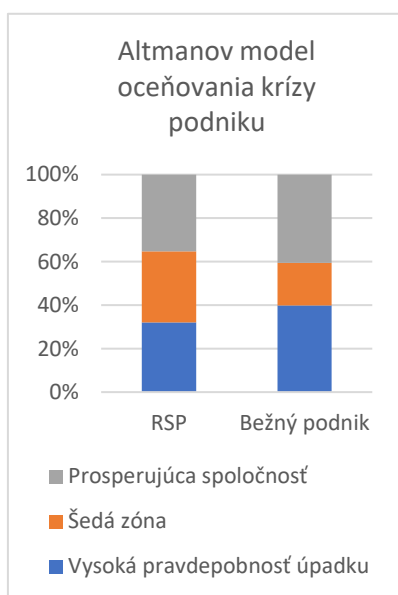
Z pohľadu investičného rizika RSP v porovnaní s bežnými podnikateľskými subjektami vykazujú stále vyššie riziko. Tzv. Altmanovú analýzu⁹, ktorá v strednodobom horizonte predikuje bankrotný stav firmy bolo možné uplatniť na 180 RSP aktívnych v roku 2020. Výsledky naznačujú, že do kategórie neprosperujúcich firiem je možné zaradiť 32,7% sledovaných RSP, do kategórie priemerných 33,3% sledovaných RSP a do kategórie prosperujúcich, teda firiem, pri ktorých je pravdepodobnosť bankrotu v strednodobom horizonte nepravdepodobná, 36% sledovaných firiem. Zaujímavosťou je, že

⁸ V prípade zvyšných 24 RSP, výkazy neuvádzali žiadne hodnoty (boli prázdne). Výkazy, ktoré uvádzali hodnotu „0“ boli zohľadnené.

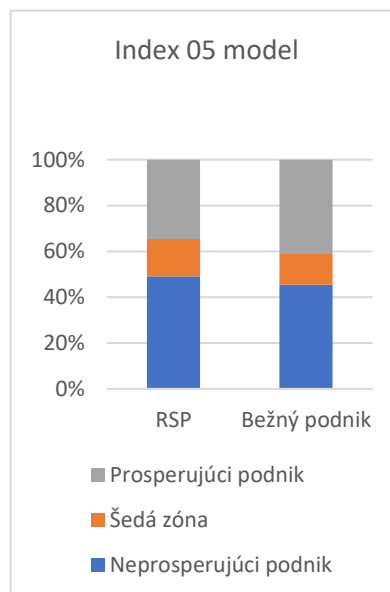
⁹ Altmanova analýza, Altmanov model alebo Altmanovo Z-scóre, je tzv. bankrotný model, založený na pomerových ukazovateľoch využívaných predovšetkým vo finančnej analýze. Cieľom tohto modelu je vyjadriť finančný stav firmy pomocou jedinej hodnoty, ktorá hodnotí s akou pravdepodobnosťou sa v strednodobom horizonte dostane firma do bankrotného stavu. Tým sa táto hodnota stáva akýmsi indexom dôveryhodnosti - zdravia firmy.

v porovnaní s bežnými podnikmi¹⁰ pravdepodobnosť úpadku vykazuje nižšie percento RSP, na druhej strane RSP v porovnaní s bežnými podnikmi sa častejšie pohybujú v šedej zóne hodnotenia modelu.

Pri uplatnení modelu INDEX05, ktorý je kombináciou bonitného a bankrotného modelu a spolu s Altmanovou analýzou sa zaraďuje medzi najpresnejšie modely, ktoré možno aplikovať v našich podmienkach, sa výsledky čiastočne líšia, pričom počet v šedej zóne sa výrazne zníži (17%) počet neprosperujúcich podnikov výrazne narastie (51%) a počet prosperujúcich zostáva na porovnateľnej úrovni (32%).

Graf 10: Altmanov model oceňovania krízy podniku

Graf 9: Model Index 05

Bez ohľadu na výber uplatňovaného modelu, porovnanie výsledkov naznačuje, že približne tretinu registrovaných sociálnych podnikov možno označiť ako firmy, v prípade ktorých je pravdepodobnosť bankrotu v strednodobom horizonte na nízkej úrovni.

Rovnako je možné konštatovať, že napriek oprávneným obavám hospodársky výsledok RSP ako celku za rok 2020, ktorý bol významne ovplyvnený pandemiou, dosiahol pozoruhodné výsledky.

1.4. Finančná a nefinančná pomoc

Možnosť uchádzať sa o finančné alebo nefinančné nástroje podpory je určite jeden z hlavných argumentov v procese rozhodovania sa na ceste formalizácie iniciatívy sociálnej ekonomiky do formy registrovaného sociálneho podniku.

Aplikačná prax naznačuje, že rozsah nástrojov pomoci predurčuje vývoj sektora sociálnej ekonomiky. Dôkazom je dominancia integračných sociálnych podnikov v zozname registrovaných sociálnych podnikov, ktorú možno interpretovať ako výsledok absencie výrazných a ľahko dostupných

¹⁰ Boli zohľadňované iba s.r.o.

podporných nástrojov pomoci pre iné, ako registrované integračné sociálne podniky. Nehovoriac o iných subjektoch sociálnej ekonomiky a sociálnych podnikoch, ktoré nie sú registrované.

Ide o bežný jav, ktorý je konceptualizovaný napr. v teórii závislosti na zdrojoch (Pfeffer a Salancik, 1978; Sherer a Lee, 2002), ktorá argumentuje v tom zmysle, že organizácie sa musia vyrovnávať s tlakom neistoty a to je dôvod, prečo potrebujú plniť požiadavky poskytovateľov zdrojov. Stupeň závislosti sa zvyšuje s koncentráciou a významom poskytovaných zdrojov.

Aj vzhľadom na absenciu iných nástrojov priamej pomoci pre fungovanie sociálneho podnikania, organizácie majú tendenciu sa prispôbovať podmienkam existujúcich a dostupných podporných schém. Vzhľadom na fakt, že jediná naozaj funkčná podpora je nastavená v prospech integračných sociálnych podnikov, kandidáti na sociálne podnikanie majú tendenciu svoje činnosti prispôbovať rámcom integračného sociálneho podniku. Toto v praxi často spôsobuje situácie, kedy integračný sociálny podnik zamestnávajú znevýhodnených a zraniteľných osôb vníma len na úrovni nutnej podmienky a nenaplnia úlohy a funkcie, ktoré by pre integračné sociálne podniky mali byť prirodzené. Teda zapájanie ľudí, ktorí potrebujú pomoc najviac, podpora a zmocňovanie zamestnanca, riešenie širších problémov zamestnanca, budovanie ľudského a sociálneho kapitálu zamestnanca a v neposlednej rade, zabezpečenie úspešnej tranzície zamestnanca na otvorený trh práce.

Ako je vyššie opakovane uvedené, podpora, ktorá v roku 2020 fungovala najefektívnejšie boli tzv. vyrovnávacie príspevky administrované v zmysle § 53g Zákona 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti.

Podľa údajov UPSVaR, v roku 2020 bola pomoc vo forme vyrovnávacieho príspevku poskytnutá 212 integračným podnikom, čo je v porovnaní s rokom 2019 o 166 registrovaných sociálnych podnikov viac. V roku 2020 bolo podporených 1 654 osôb, čo je v porovnaní s rokom 2019 o 1 321 podporených osôb viac. Čerpaná suma dosiahla výšku 5 356 860.- EUR, čo je v porovnaní s rokom 2019 viac o 4 733 772.- EUR.

Integračné sociálne podniky majú možnosť žiadať i o tzv. umiestňovací príspevok realizovaný v zmysle § 53f Zákona 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti. Umiestňovací príspevok je nástrojom na podporu bývalého zamestnanca integračného sociálneho podniku v prechode na otvorený trh práce. V roku 2020 bol takto podporený prechod len jednej osoby. Čerpaná suma dosiahla 2 940.- EUR. Napriek tomu, že výška príspevku nie je zanedbateľná, integračné sociálne podniky o čerpanie príspevku doposiaľ neprejavili veľký záujem, čo môže byť i dôkazom nízkej miery pochopenia celého spektra úloh integračných sociálnych podnikov, ktorých úlohou nie je trvalo zamestnávať ľudí vzdialených od trhu práce ale najmä, týmto ľuďom pomôcť sa dostať na otvorený trh práce.

Oba príspevky boli v roku 2020 financované z prostriedkov ESF pomocou národného projektu „Podpora integračných podnikov“.

Z prostriedkov ESF bol rovnako financovaný národný projekt „Investičná pomoc-nenávratna zložka“. Napriek tomu, že projekt bol schválený a procesne одобorený vo februári 2020, v roku 2020 z neho neboli čerpané žiadne prostriedky v prospech sociálnych podnikov. Dôvodom bola neschopnosť zainteresovaných aktérov zo strany štátu zhodnúť sa na konečných podmienkach a rozsahu pomoci, čo zásadne zdržalo vyhlásenie výzvy (táto bola vyhlásená až v poslednom kvartáli roka 2020) a prejavilo sa i v schopnosti zodpovedných inštitúcií poskytnúť jednoznačné a jasné odpovede ohľadom podmienok pomoci.

Podpora sociálnych podnikov bola ďalej explicitne uvedená vo výzve na zmierňovanie dopadov pandémie určenej pre organizácie mimovládneho sektora, ktorú Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR vyhlásilo v auguste 2020. V rámci výzvy bolo podporených 47 organizácií. Názov viacerých podporených projektov môže indikovať prepojenie so sociálnym podnikaním, napriek tomu však nie je jednoznačne jasné v koľkých prípadoch išlo naozaj o podporu sociálneho podnikania.

Iné nástroje priamej pomoci financované z verejných zdrojov, ktoré boli explicitne alebo exkluzívne určené pre potreby sociálneho podnikania neboli v roku 2020 identifikované.

Mimovládne zdroje, teda podpora zo strany súkromných alebo firemných nadácií alebo verejných zbierok, boli v roku 2020 pomerne obmedzené a sústreďovali sa skôr na podporu sociálneho podnikania, ktoré funguje mimo skupiny registrovaných sociálnych podnikov. Dôvodom nízkej účasti registrovaných sociálnych podnikov na využívaní týchto zdrojov je i dominujúca právna forma registrovaných sociálnych podnikov – s.r.o., ktorá je obvyčajne vo výzvach súkromných alebo firemných nadácií neoprávnená.

V súvislosti s nepriamymi formami pomoci akými je napr. znížená sadzba DPH alebo úľava na dani neexistujú údaje, ktoré by využitie tohto typu pomoci počas roku 2020 vedeli kvantifikovať. V súvislosti so zníženou sadzbou DPH sú však rozpory v aplikačnej praxi pretrvávajúcim problémom. Rozpor v interpretácii uplatnenia týchto nástrojov na strane jednotlivých Daňových úradov je citeľný, čo je možné demonštrovať obsahom nezáväzných stanovísk vydaných na žiadosť jednotlivých RSP v rôznych okresoch.

V súvislosti s nástrojmi na podporu dopytu, teda uplatňovaním sociálneho aspektu vo verejnom obstarávaní a uplatňovaním servisných poukážok je možné konštatovať, že ide stále o pomerne málo využívané nástroje.

V súvislosti so sociálnym aspektom vo verejnom obstarávaní zatiaľ existujú len informácie anekdotického charakteru a nevieme vyčíslit' kumulatívny objem zákaziek, pri ktorých bol uplatnený sociálny aspekt. V roku 2020 sa objavila informácia o záväzku Hlavného mesta Bratislava v realizovaných zákazkách v maximálnej možnej miere sociálny aspekt zohľadňovať a tiež začali byť viac viditeľné iniciatívy Banskobystrického samosprávneho kraja v téme sociálneho obstarávania, ktoré vydalo vlastnú príručku o sociálnom obstarávaní a niekoľko takýchto obstarávaní realizovalo.

Informácia o využití povinnej kvóty uplatnenia sociálnych aspektov pri veľkých obstarávateľoch neexistujú a bolo by vhodné sa venovať ich zberu.

Do ponuky nepriamej pomoci patria aj poradensko-informačné služby poskytované prostredníctvom národného projektu Inštitút sociálnej ekonomiky (viac informácií o NP Inštitút sociálnej ekonomiky viď v časti 1.5. o podporných organizáciách)

1.5. Zmeny v legislatívnom prostredí

Rok 2020 bol na Slovensku okrem iného aj rokom volebným. V programovom vyhlásení vlády zverejnenom 19.4.2020 sa explicitne uvádza, že "...prioritou Vlády SR bude rozvoj sociálnej ekonomiky, a to nielen ako prostriedku zvyšovania zamestnanosti, ale ako dominantnej platformy komplexného

rozvoja regiónov, ako efektívneho a hodnotovo silného prieniku verejnej politiky, súkromného sektora a občianskej spoločnosti”.

Sociálne podnikanie bolo v programovom vyhlásení vlády výrazne prepojené s témou regionálneho rozvoja a bolo prezentované ako efektívny nástroj pre vyrovnávanie regionálnych rozdielov. Platná legislatíva tento prístup nevyučovala, avšak ani žiadnym explicitným spôsobom nepodporovala, preto sa začalo diskutovať o zahrnutí registrovaných sociálnych podnikov do zoznamu tzv. subjektov územnej spolupráce, čo by v praxi znamenalo, že by sa stali oprávnenými prijímateľmi dotácií rozdeľovanými v zmysle zákona 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja¹¹.

Napriek tomu, že v novembri 2020 sa začala príprava ostatnej novely zákona 112/2008 Z.z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch, v súvislosti s uvedeným zákonom rok 2020 nepriniesol žiadne zásadne zmeny. A to i napriek tomu, že počas uvedeného roka bol novelizovaný dva razy, obe novely však boli reakciou na vzniknutú pandemickú situáciu.

Prvá novela, prijatá v apríli 2020 prechodne upravila proces registrácie RSP tak, aby bola minimalizovaná potreba stretávať sa a realizovať kontrolu na mieste. Tiež, počas trvania výnimočného stavu, upravila povinnosť stretávania sa poradného výboru tak, že stretnutie môže byť odložené na obdobie po ukončení výnimočného stavu.

Druhá novela, prijatá v septembri 2020 prechodne upravila formuláciu povinností ohľadom zaplatenia dane.

Ako je uvedené, v oboch prípadoch išlo o prechodné ustanovenia.

Iné prijaté alebo pripravované legislatívne úpravy realizované mimo zákona 112/2008 Z.z. o sociálnej ekonomike a sociálnom podnikaní, ktoré by výrazným spôsobom ovplyvnili fungovanie registrovaných sociálnych podnikov neboli identifikované.

1.6. Podporné organizácie a iniciatívy

V roku 2020 bol v zmysle § 26 ods. 2 zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch priznaný štatút strešnej organizácie sektora sociálnej ekonomiky dvom organizáciám.

Ide o Asociáciu subjektov sociálnej ekonomiky so sídlom v Banskej Bystrici, ktorá je registrovaná ako záujmové združenie právnických osôb, a ktorej MPSVaR priznalo postavenie strešnej organizácie sektora sociálnej ekonomiky 9.4.2020.

Druhou organizáciou je Aliancia pre sociálnu ekonomiku na Slovensku so sídlom v Bratislave. Táto má právnu formu občianskeho združenia a postavenie strešnej organizácie sektora sociálnej ekonomiky jej MPSVaR priznalo 23.7.2020.

Aj vzhľadom na termín registrácie oboch organizácií na príslušnom registrovom úrade¹² ako i na termín priznania štatútu strešnej organizácie, je samozrejmé, že počas prvej, jarnej, vlny pandémie, záujmy sociálnych podnikov obhajovala Asociácia subjektov sociálnej ekonomiky. Jej aktivity sa prioritne zamerali na získavanie informácií ohľadom realizácie vyrovnávacích príspevkov a jednotlivých formách prvej pomoci a ich následné šírenie medzi členskými organizáciami. Treba pripomenúť, že išlo o obdobie

¹¹ Novela Zákona 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja, ktorou bol rozšírený zoznam subjektov územnej spolupráce aj o registrované sociálne podniky bola prijatá v júni 2021

¹² Asociáciu subjektov sociálnej ekonomiky ako organizáciu bola registrovaná decembri 2019, Aliancia pre sociálnu ekonomiku na Slovensku bola registrovaná v máji 2020.

veľkej neistoty, kedy neboli jasné pravidlá vyplácania vyrovnávacích (a iných, už priznaných) príspevkov v období lockdownu a výnimočného stavu, kedy mnohí zamestnanci pracovali z domu, prípadne nepracovali z dôvodu tzv. „prekážky na strane zamestnávateľa“.

Aktivity Aliancie pre sociálnu ekonomiku na Slovensku začali byť jednoznačne viditeľné v jesennom období a nosnou témou Aliancie v roku 2020 bolo spustenie tzv. Investičnej pomoci, ktorej realizácia bola v tom čase ohrozená. Záujem Aliancie sa koncentroval aj na otázky štátnej pomoci, uplatňovania sociálnych aspektov vo verejnom obstarávaní a daňové otázky. Organizácia sa tiež sústreďovala na akvizíciu nových členov.

Obe organizácie sa stali rešpektovaným partnerom Odboru sociálnej ekonomiky MPSVaR a národného projektu Inštitút sociálnej ekonomiky, ktorý v roku 2020 zohrával úlohu najsilnejšej a najvýraznejšej podpornej štruktúry v oblasti sociálneho podnikania. Inštitút sociálnej ekonomiky, ako národný projekt financovaný z prostriedkov OP Ľudské zdroje, svoje aktivity realizoval prostredníctvom ôsmich regionálnych kancelárií prítomných v každom krajskom meste. Aktivity Inštitútu sociálnej ekonomiky sa v roku 2020 v teréne sústreďovali najmä na šírenie informácií o existencii zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch, ergo na šírenie informácií o možnosti získať štatút registrovaného sociálneho podniku, čoho výsledkom bol rapidný nárast počtu registrovaných sociálnych podnikov. Časté však bolo i poskytovanie informácií ohľadom investičnej pomoci. Pracovníci regionálnych centier sa tiež snažili vyvíjať aktivity v oblasti budovania partnerstiev s externými partnermi, akými sú napr. miestne akčné skupiny, realizátori národného projektu „Šanca na návrat“¹³, alebo regionálne kancelárie národného projektu Národné podnikateľské centrum, ktorý je realizovaný organizáciou Slovak Business Agency, a ktorého úlohou je zabezpečovať podporu a rozvoj malého a stredného podnikania na Slovensku.

V roku 2020 bola podpora a sieťovanie subjektov sociálnej ekonomiky tiež realizované vďaka podpore programov Interreg Central Europe a Interreg Europe. V rámci uvedených programov boli podporené i konzorciá zamerané na podporu sociálneho podnikania zahŕňajúce partnerov so Slovenska. Konkrétne ide o neziskovú organizáciu EPIC a projekt CERUSI a Slovak Business Agency a projekt BRESE.

Na európskej úrovni pandémie upozornila na dôležitosť sociálnej ekonomiky a sociálneho podnikania pri zvládaní krízových situácií. Rok 2020 bol využitý v prospech prípravy Európskeho akčného plánu sociálneho podnikania, ktorý je navrhovaný na obdobie piatich rokov. Hlavným cieľom pripravovaného akčného plánu je systematická integrácia témy sociálneho podnikania do jednotlivých sektorových politík Európskej únie ako i do opatrení zameraných na dosiahnutie cieľov Zelenej dohody. Je možné tvrdiť, že účasť SR na príprave akčného plánu nebola významná, tiež nie je jednoznačne jasné ako možné prijatie akčného plánu ovplyvní dianie v súvislosti s podporou sociálneho podnikania a sociálnej ekonomiky na Slovensku.

V súvislosti so sieťovaním a podporou sociálneho podnikania za zmienku nepochybne stojí aj iniciatíva Európskej komisie realizovaná prostredníctvom Direktoriátu pre vnútorný trh, priemysel, podnikanie a MSP (DG GROW) s názvom ESER (European Social Economy Region), ku ktorej sa môžu prihlásiť jednotlivé mestá a regióny, ktoré následne majú možnosť získať metodickú podporu v oblasti podpory sociálneho podnikania. V roku 2020 sa ku iniciatíve prihlásilo 34 regiónov. Slovensko reprezentovali Košický samosprávny kraj a mesto Košice.

---

¹³ Šanca na návrat je národný projekt, ktorého prijímateľom je Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže, jeho partnerom je Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, ako aj 10 ústavov na výkon trestu odňatia slobody na Slovensku. Jeho hlavným cieľom je u osôb vo výkone trestu odňatia slobody znížiť riziká sociálneho vylúčenia a zvýšiť kompetencie pri uplatnení sa na trhu práce.

1.7. Vzdelávanie a podpora zručností

Jednou z tradične opakovaných výziev sociálneho podnikania na Slovensku je nedostatok podnikateľských zručností na strane existujúcich a potenciálnych sociálnych podnikateľov a nedostatočné vnímanie konceptu sociálneho podnikania na strane širokej verejnosti.

V súvislosti so vzdelávaním a podporou zručností, rok 2020 nepriniesol žiadne zásadné zmeny. I naďalej pokračovalo vzdelávanie v téme sociálneho podnikania a sociálnej ekonomiky na vybraných univerzitách, kde je vnímané ako etablovaná súčasť akademického programu. Konkrétne ide o Národohospodársku fakultu Ekonomickej univerzity v Bratislave, Fakultu manažmentu Univerzity Komenského v Bratislave a Pedagogickú fakultu Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Sociálni podnikatelia mali príležitosť sa tiež zapojiť do inkubačných a akceleračných programov realizovaných Slovak Business Agency v rámci Národného podnikateľského centra. Avšak vzhľadom na limitovanú publicitu voči potenciálnym účastníkom z prostredia sociálneho podnikania a všeobecné zameranie programov, účasť sociálnych podnikateľov v uvedených programoch je minimálna. Rovnaká situácia platí aj v prípade viacerých ďalších inkubačných alebo akceleračných programov realizovaných najmä co-workingovými združeniami. Účasť sociálnych podnikateľov nie je vylúčená, avšak vzhľadom na všeobecné zameranie programov je minimálna.

Limitovanú ponuku vzdelávacích príležitostí nedokázali sanovať ani tradične silní hráči v oblasti budovania kapacít sociálnych podnikateľov akými sú Akadémia sociálnej ekonomiky alebo Social Impact Award. Ich aktivity v súvislosti so vzdelávaním a budovaním kapacít sa v roku 2020 stali takmer neviditeľnými. Dôvody možno hľadať v šoku z obmedzenia možnosti sa fyzicky stretávať a realizovať skupinové aktivity, ktorý sme v prvej polovici roku 2020 zažili a kedy sme nemali dostatok skúsenosti s realizáciou skupinových vzdelávacích podujatí v online priestore. Dôvodom je však určite i absentujúca finančná podpora, ktorá umožňovala rozvoj inštitúcií poskytujúcich kvalitné vzdelávanie a podporu kapacít v téme sociálnej ekonomiky a sociálneho podnikania. Problémom je určite i tradícia nízkej účasti dospelých na programoch vzdelávania, ktorá je Slovensku vlastná a Slovensko radí medzi krajiny¹⁴ s najnižšou účasťou dospelých na programoch vzdelávania medzi všetkými členskými krajinami EÚ.

Na druhej strane, zdrojom optimizmu je iniciatíva Social Innovation Reley. Táto je určená pre študentov stredných a základných škôl, ktorých motivuje ku tvorbe nápadov a riešení sociálnych a spoločenských potrieb. Iniciatíva je na Slovensku realizovaná organizáciou JA Slovensko a je súčasťou medzinárodnej iniciatívy, víťazi Slovenského kola teda postupujú do medzinárodnej súťaže. Súčasťou prípravy je aj účasť na sérii vzdelávacích podujatí v oblasti sociálneho podnikania a sociálnych dopadov a účasť na podujatí „Innovation Camp“. V školskom roku 2019/2020 sa tím zo Slovenska dostal do celosvetového finále a so svojim nápadom na výrobu tuhého čistiaceho prostriedku určeného pre všetkých nadšencov kempovania a iných outdoorových aktivít bol zaradený do trojice víťazných projektov.

---

¹⁴ Podľa štatistiky EUROSTAT, účasť dospelých vo veku 25-64 rokov na vzdelávaní za posledné 4 týždne v roku 2020 na Slovensku vykazovala tretiu najhoršiu hodnotu (za Slovenskom sa umiestnili Bulharsko a Rumunsko)

Sociálne podnikanie v jednotlivých regiónoch

Technická poznámka autoriek správy:

Nasledujúca časť ponúka základné porovnanie úzkeho výseku sociálneho podnikania, ktorým sú registrované sociálne podniky. Situácia a kapacita registrovaných sociálnych podnikov v jednotlivých krajoch je ilustrovaná prostredníctvom vybraných finančných ukazovateľov. Tieto pochádzajú z ročných účtovných závierok jednotlivých registrovaných sociálnych podnikov.

Pri interpretácii nasledujúcich dát však treba postupovať citlivo a vnímať limity uvedených informácií. Informácie čerpajú z administratívnych dát, ktorých správnosť nie je možné overiť. Je možné predpokladať, že ročne účtovné závierky, ktoré sú zdrojom spracovaných administratívnych dát, boli vypracované profesionálnymi účtovníkmi. Viaceré údaje však naznačujú, že niektoré z údajov nemuseli byť vyplnené správne. Tiež treba upozorniť na absenciu niektorých údajov. V prípade každého kraja je potrebné sledovať veľkosť skupiny RSP, ktorých údaje boli spracované.

V prípade každého kraja je počet RSP, ktorých informácie boli spracované nižší ako počet existujúcich RSP. Dôvodom je fakt, že niektoré zo závierok nie sú zverejnené na bežne dostupných miestach. Údaje mnohých RSP tiež neboli zohľadnené napr. v medziročnom porovnaní, nakoľko subjekt, vzhľadom na svoj vek, nemal možnosť predložiť minimálne dve ročné účtovné závierky sledujúci celý kalendárny rok.

Tiež netreba zabúdať na limity priemerných údajov. Tieto nedokážu reflektovať celé spektrum zohľadňovaných hodnôt, všetky hodnotené subjekty unifikuju do priemernej hodnoty. Je možné polemizovať či vyššiu výpovednú hodnotu v sebe nesie mediánová hodnota. Kvôli obmedzenej dĺžke dokumentu a snahe čitateľa nezahrnúť príliš veľkým počtom čísel, autorky textu sa rozhodli situáciu ilustrovať prostredníctvom priemerných hodnôt.

Napriek spomenutým limitom, je možné predpokladať, že nižšie uvedené informácie ponúkajú orientačnú ilustráciu podnikateľskej a finančnej kapacity subjektov, ktoré v období do 31.12.2020 získali štatút registrovaného sociálneho podniku.

Sumarizačná tabuľka:

Kraj → Ukazovateľ ↓	Banskobystrický	Bratislavský	Košický	Nitriansky	Prešovský	Trenčiansky	Trnavský	Žilinský
Počet registrovaných sociálnych podnikov ¹⁵ :	38	11	52	15	34	38	18	36
Počet ¹⁶ subjektov v procese schvaľovania ¹⁷ :	7	chýbajúci údaj	21	chýbajúci údaj	10	5	chýbajúci údaj	3
Počet ¹⁸ subjektov v procese prípravy ¹⁹ :	25	chýbajúci údaj	16	chýbajúci údaj	9	10	chýbajúci údaj	58
Kumulatívna výška tržieb RSP ²⁰ :	11 019 118	1 443 349.-	5 214 021.-	5 754 405.-	10 263 86.-	11 085 17.-	5 021 661.-	3 799 102.-
Priemerná tržba RSP ²¹ :	324 092.-	144 335.-	108 226.-	411 029.-	34 212.-	326 034.-	358 690.-	115 124.-
Priemerný medzoročný vývoj tržieb ^{22,23} :	1,37 násobok	0,86 násobok	1,47 násobok	1,81 násobok	1,54 násobok	1,66 násobok	1,63 násobku	1,33 násobok

¹⁵ Zdroj: Register RSP vedený MPSVaR

¹⁶ Zdroj: Interná monitorovacia tabuľka ISE

¹⁷ Ide o subjekty, ktoré svoju žiadosť o pridelenie štatútu RSP odoslali na MPSVaR, žiadosť je v procese schvaľovania

¹⁸ Zdroj: Interná monitorovacia tabuľka ISE

¹⁹ Ide o subjekty, ktoré pracujú na príprave žiadostí a o ich konaní je regionálna kancelária ISE informovaná.

²⁰ Zdroj: Výpočet autoriek podľa údajov Finstat

²¹ Zdroj: Výpočet autoriek podľa údajov Finstat

²² Zdroj: Výpočet autoriek podľa údajov Finstat

²³ ide o RSP pri ktorých je medzoročný vývoj možné sledovať, teda zverejnili minimálne dve finančné závierky sledujúce celý kalendárny rok

Suma vykázanej dane kumulatívne ²⁴ :	105 977.-	22 055.-	49 271.-	2 044.-	4 917.-	27 530.-	17 958.-	50 200.-
Hodnota aktív RSP kumulatívne ²⁵ :	4 027 906.-	3 263 099.-	5 509 958.-	1 198 218.-	4 975 628.-	7 184 310.-	2 464 639.-	1 013 435.-
Priemerná hodnota aktív RSP ²⁶ :	125 872.-	326 309.-	114 791.-	85 587.-	160 504.-	224 509.-	205 386.-	90 441.-
Výška zisku RSP kumulatívne ²⁷ :	171 174.-	144 147.-	120 586.-	-16 678.-	462 852.-	458 526.-	458 526.-	-110 794.-
Priemerná výška zisku RSP ²⁸ :	5 349.-	14 414.-	2 512.-	-1 191.-	14 931.-	5 872.-	38 210.-	-2 889.-

²⁴ Zdroj: Výpočet autoriek podľa údajov Finstat

²⁵ Zdroj: Výpočet autoriek podľa údajov Finstat

²⁶ Zdroj: Výpočet autoriek podľa údajov Finstat

²⁷ Zdroj: Výpočet autoriek podľa údajov Finstat

²⁸ Zdroj: Výpočet autoriek podľa údajov Finstat

2.1. Banskobystrický samosprávny kraj

Údaje za rok 2020

Počet registrovaných sociálnych podnikov:	38
Počet subjektov v procese schvaľovania:	7
Počet subjektov v procese prípravy:	25
Kumulatívna výška tržieb RSP v kraji ²⁹ :	11 019 118.- EUR
Priemerná tržba RSP v kraji:	324 092.- EUR
Priemerný medziročný vývoj tržieb ³⁰ :	nárast na 15,04 násobok / 1,37 násobok ³¹
Suma vykázanej dane kumulatívne:	105 977.- EUR
Hodnota aktív RSP v kraji kumulatívne ³² :	4 027 906.- EUR
Výška zisku RSP v kraji kumulatívne:	171 174.- EUR

Špecifiká kraja v súvislosti so sektorom sociálnej ekonomiky

- dlhá tradícia subjektov sociálnej ekonomiky a prítomnosť viacerých silných hráčov v meste Banská Bystrica a jej okolí (napr. nadácia Ekopolis, združenie Slatinka, iniciatívy pôsobiace v Zaježovej a okolí, Združenie mladých Rómov, Centrum komunitného organizovania, CEPA - Priatel'ia Zeme atď.)
- angažovaný prístup regionálnej samosprávy a regionálnej rozvojovej agentúry Dobrý kraj, ktoré spoločne vytvárajú adresné nástroje podpory sociálneho podnikania na území kraja
- slabé zastúpenie subjektov sociálnej ekonomiky, s dôrazom na organizácie mimovládneho sektora, vo vybraných okresoch kraja
- stagnácia ľudského kapitálu vo viacerých okresoch kraja

Zázemie pre ďalší rozvoj sociálneho podnikania v kraji

- existujúce iniciatívy v téme sociálneho poľnohospodárstva
- prítomnosť viacerých registrovaných sociálnych podnikov, ktoré proaktívne budujú obchodné vzťahy v zahraničí
- prepájanie duálneho vzdelávania so sociálnymi podnikmi pracovnej integrácie
- skúsenosti s uplatňovaním sociálnych aspektov vo verejnom obstarávaní na úrovni kraja
- program deinštitucionalizácie sociálnych služieb a komponent zamestnanosti v procese deinštitucionalizácie, prítomnosť modelových príkladov transformácie (DSS Slatinka)
- výkon sektorových politík v gescii Ministerstva životného prostredia (napr. manažment odpadu alebo prístup ku pitnej vode)
- výrazné zastúpenie členov združenia nezávislej kultúry Anténa v kraji
- 5 okresov zaradených do zoznamu najmenej rozvinutých okresov

²⁹ Boli použité údaje 34 RSP

³⁰ Boli použité údaje 18 RSP

³¹ V prvej hodnote je započítaný RSP, ktorému tržby medziročne vzrástli 237 krát, vzhľadom na vysokú hodnotu je možné predpokladať, že ide o chybný údaj.

³² Boli použité údaje 32 RSP

2.2. Bratislavský samosprávny kraj

Údaje za rok 2020³³

Počet registrovaných sociálnych podnikov:	11
Počet subjektov v procese schvaľovania:	chýbajúci údaj
Počet subjektov v procese prípravy:	chýbajúci údaj
Kumulatívna výška tržieb RSP v kraji ³⁴ :	1 443 349.- EUR
Priemerná tržba RSP v kraji:	144 335.- EUR
Priemerný medziročný vývoj tržieb ³⁵ :	pokles na 0,86 násobok
Suma vykázanej dane kumulatívne:	22 055.- EUR
Hodnota aktív RSP v kraji kumulatívne ³⁶ :	3 263 099.- EUR
Výška zisku RSP v kraji kumulatívne:	144 147.- EUR

Špecifiká kraja v súvislosti so sektorom sociálnej ekonomiky

- sídlo najsilnejších hráčov kumulujúcich väčšinu filantropického kapitálu na Slovensku (Nadácia Pontis, Centrum pre podporu filantropie, Nadácia pre deti Slovenska, viacero firemných nadácií atď.)
- prítomnosť veľkého množstva svojpomocných iniciatív komunitného charakteru (iniciatívy vnútroblokov, iniciatívy podporované Malokarpatskou komunitnou nadáciou, viacero iniciatív firemného dobrovoľníctva atď.)
- vysoká miera ekonomickej výkonnosti kraja a kumulácia súkromného bohatstva na jednej strane a extrémne nízky rozpočet verejných zdrojov venovaný v prospech riešenia sociálnych a spoločenských problémov na druhej strane

Zázemie pre ďalší rozvoj sociálneho podnikania v kraji

- vysoká kúpi-schopnosť obyvateľov a rastúca miera spotrebiteľskej zodpovednosti
- v porovnaní s inými kraji vysoká miera zamestnanosti ľudí so zdravotným znevýhodnením a ochota zamestnávať ľudí z prostredia etnických minorít vrátane ľudí z prostredia marginalizovaných rómskych komunit
- iniciatívy zamerané na ukončovanie a prevenciu bezdomovectva s dôrazom na poskytovanie bývania
- otvorenosť magistrátu hlavného mesta Bratislava voči podpore sociálnych inovácií, uplatňovaniu sociálnych aspektov vo verejnom obstarávaní a budovaní súkromno-verejných partnerstiev
- ochota podnikateľského sektora zapájať sociálne podniky do svojich dodávateľských reťazcov
- koncentrácia subjektov kreatívneho priemyslu

³³ Pre informácie o jednotlivých sledovaných kategóriách a zdroj informácií viď informácie v sumarizačnej tabuľke

³⁴ Boli použité údaje 10 RSP

³⁵ Boli použité údaje 5 RSP

³⁶ Boli použité údaje 10 RSP

2.3. Košický samosprávny kraj

Údaje za rok 2020

Počet registrovaných sociálnych podnikov:	52
Počet subjektov v procese schvaľovania:	21
Počet subjektov v procese prípravy:	16
Kumulatívna výška tržieb RSP v kraji ³⁷ :	5 214 021.- EUR
Priemerná tržba RSP v kraji:	108 226.- EUR
Priemerný medziročný vývoj tržieb ³⁸ :	nárast na 1,47 násobok
Suma vykázanej dane kumulatívne:	49 271.- EUR
Hodnota aktív RSP v kraji kumulatívne ³⁹ :	5 509 958.- EUR
Výška zisku RSP v kraji kumulatívne:	120 586.- EUR

Špecifiká kraja v súvislosti so sektorom sociálnej ekonomiky

- dlhá tradícia subjektov sociálnej ekonomiky a prítomnosť viacerých silných hráčov (napr. Karpatská nadácia, Nadácia DEDO, združenie Sosna, ETP, Ľudia a perspektíva, Otvor dvor, Kláštor, Východné pobrežie, Karpatský rozvojový inštitút atď.)
- protiváha aktivít realizovaných v Bratislave
- objavujúce sa iniciatívy kumulujúce silný ľudský kapitál i mimo hlavných centier (príklad Rožňava a iniciatívy okolo kultúrno-kreatívneho centra Kláštor)
- otvorenosť magistrátu mesta Košice ako i Košického samosprávneho kraja voči téme sociálnej ekonomiky

Zázemie pre ďalší rozvoj sociálneho podnikania v kraji

- existujúce iniciatívy v téme sociálneho poľnohospodárstva
- zázemie pre kultúrny a kreatívny priemysel vybudovaný v rámci štatútu Košíc ako Európskeho hlavného mesta kultúry (napr. Výmenníky, Tabačka) a prítomnosť viacerých členov združenia nezávislej kultúry Anténa v kraji
- dobrá cezhraničná spolupráca s Ukrajinou a Maďarskom
- zvýšená koncentrácia viacerých sociálnych a spoločenských problémov (nezamestnanosť, predčasné ukončovanie školskej dochádzky, vylúčenie marginalizovaných rómskych komunít, environmentálna záťaž)
- program deinštitucionalizácie sociálnych služieb a komponent zamestnanosti v procese deinštitucionalizácie
- 6 okresov zaradených do zoznamu najmenej rozvinutých okresov Slovenska

³⁷ Boli použité údaje 48 RSP

³⁸ Boli použité údaje 20 RSP

³⁹ Boli použité údaje 48 RSP

2.4. Nitriansky samosprávny kraj

Údaje za rok 2020

Počet registrovaných sociálnych podnikov:	15
Počet subjektov v procese schvaľovania:	chýbajúci údaj
Počet subjektov v procese prípravy:	chýbajúci údaj
Kumulatívna výška tržieb RSP v kraji ⁴⁰ :	5 754 405.- EUR
Priemerná tržba RSP v kraji:	411 029.- EUR
Priemerný medziročný vývoj tržieb ⁴¹ :	nárast na 8,47 násobok / 1,81 násobok ⁴²
Suma vykázanej dane kumulatívne:	2 044.- EUR
Hodnota aktív RSP v kraji kumulatívne ⁴³ :	1 198 218.- EUR
Výška zisku RSP v kraji kumulatívne:	-16 678.- EUR

Špecifiká kraja v súvislosti so sektorom sociálnej ekonomiky

- dlhá história Nitrianskej komunitnej nadácie v meste, ktorá okrem iného sa dnes zaoberá aj integráciou cudzincov, najmä pracovníkov z tretích krajín, ktorí do regiónu prichádzajú za prácou
- prítomnosť MVO, aktívnych najmä v oblasti sociálnej starostlivosti a služieb, ktorých je možné považovať za sociálnych inovátorov (napr. Slniečko, n.o., Effeta, n.o.)
- záujem mesta Nitra a regionálnej samosprávy o podporu sociálnej ekonomiky
- úzke cezhraničné kontakty s Maďarskom

Zázemie pre ďalší rozvoj sociálneho podnikania v kraji

- vzhľadom na charakter regiónu a prítomnosť Slovenskej poľnohospodárskej univerzity existuje veľký potenciál pre rozvoj sociálneho poľnohospodárstva a vzniku klastrov sociálnych podnikov aktívnych v poľnohospodárstve
- program deinštitucionalizácie sociálnych služieb a komponent zamestnanosti v procese deinštitucionalizácie, prítomnosť modelových príkladov transformácie
- existuje dobrá úroveň kúpnej sily medzi obyvateľmi
- región je vysoko atraktívny pre zahraničné investície, avšak trpí nedostatkom disponibilnej pracovnej sily, sociálne podniky môžu slúžiť ako tréningové, prípravne a podporné centrá pre možných zamestnancov prichádzajúcich z iných regiónov
- objavujúce sa iniciatívy aktívne mimo hlavných center (napr. Divadlo Potôň)

⁴⁰ Boli použité údaje 14 RSP

⁴¹ Boli použité údaje 4 RSP

⁴² V prvej hodnote je započítaný RSP, ktorému tržby medziročne vzrástli 28,5 krát, vzhľadom na vysokú hodnotu je možné predpokladať, že ide o chybný údaj.

⁴³ Boli použité údaje 14 RSP

2.5. Prešovský samosprávny kraj

Údaje za rok 2020

Počet registrovaných sociálnych podnikov:	34
Počet subjektov v procese schvaľovania:	10
Počet subjektov v procese prípravy:	9
Kumulatívna výška tržieb RSP v kraji ⁴⁴ :	10 263 86.- EUR
Priemerná tržba RSP v kraji:	34 212.- EUR
Priemerný medziročný vývoj tržieb ⁴⁵ :	nárast na 1,54 násobok
Suma vykázanéj dane kumulatívne:	4 917.- EUR
Hodnota aktív RSP v kraji kumulatívne ⁴⁶ :	4 975 628.- EUR
Výška zisku RSP v kraji kumulatívne:	462 852.- EUR

Špecifiká kraja v súvislosti so sektorom sociálnej ekonomiky

- prítomnosť viacerých MVO, ktoré sa označujú ako rómske, sú vedené Rómami alebo pracujú v prospech Rómov
- pomerne veľká koncentrácia mládežníckych iniciatív a mládežníckych MVO v kraji
- objavujúce a iniciatívy kumulujúce silný ľudský kapitál i mimo hlavných centier (príklad Bardejov a Bašta)

Zázemie pre ďalší rozvoj sociálneho podnikania v kraji

- takmer tretina všetkých samospráv vedených v Atlase rómskych komunit je lokalizovaná v kraji, tretina miestnych samospráv v kraji má na svojom území marginalizovanú rómsku komunitu
- zvýšená koncentrácia viacerých sociálnych a spoločenských problémov (nezamestnanosť, predčasné ukončovanie školskej dochádzky, vylúčenie marginalizovaných rómskych komunit, environmentálna záťaž)
- 10 okresov zaradených do zoznamu najmenej rozvinutých okresov Slovenska
- napriek výrazným finančným stimulom zo strany EK, región trpí významným odlivom ľudského kapitálu
- dobrá cezhraničná spolupráca s Poľskom a Ukrajinou
- možnosti pre rozvoj ekoturizmu a tzv. „slow-turizmu“, viaceré oblasti sa dostávajú do centra záujmu verejnosti (napr. Poloniny, viď iniciatíva Objavte Poloniny)
- prítomnosť viacerých výrazných a mediálne známych sociálnych podnikov (napr. Raslavice, Spišsky Hrhov), na druhej strane stále rezonujúca negatívna skúsenosť so štátnou podporou sociálneho podnikania (tzv. „Tomanovej soc. podniky, ktorých viacero bolo práve v regióne).

⁴⁴ Boli použité údaje 30 RSP

⁴⁵ Boli použité údaje 9 RSP

⁴⁶ Boli použité údaje 31 RSP

2.6. Trenčiansky samosprávny kraj

Údaje za rok 2020

Počet registrovaných sociálnych podnikov:	38
Počet subjektov v procese schvaľovania:	5
Počet subjektov v procese prípravy:	10
Kumulatívna výška tržieb RSP v kraji ⁴⁷ :	11 085 174.- EUR
Priemerná tržba RSP v kraji:	326 034.- EUR
Priemerný medziročný vývoj tržieb ⁴⁸ :	nárast na 1,66 násobok
Suma vykázanéj dane kumulatívne:	27 530.- EUR
Hodnota aktív RSP v kraji kumulatívne ⁴⁹ :	7 184 310.- EUR
Výška zisku RSP v kraji kumulatívne:	187 904.- EUR

Špecifiká kraja v súvislosti so sektorom sociálnej ekonomiky

- prítomnosť verejnoprospešných aktivít realizovaných v mimovládnych organizáciách nie je v kraji výrazná, na druhej strane existuje viacero komunitnoprospešných neformálnych iniciatív (ochotnícke divadlá, športové kluby atď.)
- neziskový sektor sa sústreďuje najmä na sociálnu pomoc a poskytovanie sociálnych služieb
- dobré zázemie mládežníckych iniciatív
- silná tradícia chráneného zamestnávania ľudí so zdravotným znevýhodnením, na území kraja je registrovaný vysoký počet chránených dielni a chránených pracovísk (najmä v okrese Prievidza)

Zázemie pre ďalší rozvoj sociálneho podnikania v kraji

- časť územia je v procese transformácie spojenéj so zatváraním uhoľných baní (územie Hornej Nitry), proces je podporovaný významnými finančnými stimulmi financovanými Fondom pre spravodlivú transformáciu
- dobrá cezhraničná spolupráca s ČR, viaceré RSP na území kraja úspešne budujú dodávateľsko-odberateľské vzťahy v ČR
- orientácie sociálneho podnikania na zamestnávanie a poskytovanie služieb pre ľudí so zdravotným znevýhodnením
- prítomnosť viacerých iniciatív v oblasti kultúrneho a kreatívneho priemyslu (napr. iniciatíva Trenčína v súvislosti s Európskym mestom kultúry, festival Pohoda)

⁴⁷ Boli použité údaje 34 RSP

⁴⁸ Boli použité údaje 26 RSP

⁴⁹ Boli použité údaje 32 RSP

2.7. Trnavský samosprávny kraj

Údaje za rok 2020

Počet registrovaných sociálnych podnikov:	18
Počet subjektov v procese schvaľovania:	chýbajúci údaj
Počet subjektov v procese prípravy:	chýbajúci údaj
Kumulatívna výška tržieb RSP v kraji ⁵⁰ :	5 021 661.- EUR
Priemerná tržba RSP v kraji:	358 690.- EUR
Priemerný medziročný vývoj tržieb ⁵¹ :	nárast na 1,63 násobku
Suma vykázanej dane kumulatívne:	17 958.- EUR
Hodnota aktív RSP v kraji kumulatívne ⁵² :	2 464 639.- EUR
Výška zisku RSP v kraji kumulatívne:	458 526.- EUR

Špecifiká kraja v súvislosti so sektorom sociálnej ekonomiky

- rovnako ako v Trenčianskom kraji, prítomnosť verejnoprospešných aktivít realizovaných mimovládnyimi organizáciami nie je v kraji výrazná, na druhej strane existuje tradícia neformálneho organizovania sa na komunitnej úrovni za účelom realizácie komunitných iniciatív (ochotnícke divadlá, športové kluby, dobrovoľnícke podujatia atď.)

Zázemie pre ďalší rozvoj sociálneho podnikania v kraji

- nízka miera nezamestnanosti a dlhodobý nedostatok disponibilnej pracovnej sily, ktorý je riešený príchodom pracovníkov z tretích krajín
- prítomnosť viacerých priemyselných parkov, ktoré hľadajú zamestnancov aj mimo územia kraja, títo zamestnanci však často potrebujú podporu
- príležitosti pre iniciatívy zamerané na integráciu cudzincov
- potreba dostupného nájomného bývania
- prítomnosť viacerých výrazných iniciatív v téme cirkulárnej ekonomiky
- vznikajúce coworkingované iniciatívy podporujúce dôraz na pozitívny sociálny vplyv podnikania (viď Malý Berlín)
- dobrá kúpyschopnosť obyvateľov a rastúca miera spotrebiteľskej zodpovednosti

⁵⁰ Boli použité údaje 14 RSP

⁵¹ Boli použité údaje 7 RSP

⁵² Boli použité údaje 12 RSP

2.8. Žilinský samosprávny kraj

Údaje za rok 2020

Počet registrovaných sociálnych podnikov:	36
Počet subjektov v procese schvaľovania:	3
Počet subjektov v procese prípravy:	58
Kumulatívna výška tržieb RSP v kraji ⁵³ :	3 799 102.- EUR
Priemerná tržba RSP v kraji:	115 124.- EUR
Priemerný medziročný vývoj tržieb ⁵⁴ :	nárast na 1,33 násobok
Suma vykázanej dane kumulatívne:	50 200.- EUR
Hodnota aktív RSP v kraji kumulatívne ⁵⁵ :	2 894 120.- EUR
Výška zisku RSP v kraji kumulatívne:	92 465.- EUR

Špecifiká kraja v súvislosti so sektorom sociálnej ekonomiky

- prítomnosť jednej z najvýraznejších organizácií v oblasti nezávislej kultúry (združenie Truc Spherique) a jednej z najvýraznejších organizácií v oblasti podpory nezávislého života ľudí so zdravotným znevýhodnením (nadácie Krajina Harmónie), tieto generujú a inšpirujú ďalšie iniciatívy v regióne
- viacero iniciatív, ktoré nemajú štatút RSP avšak vykazujú všetky znaky sociálneho podnikania (Misia mladých, V.I.A.C. - Inštitút pre podporu a rozvoj mládeže, Dobrý pastier atď.)
- dlhá tradícia neformálnych mládežníckych iniciatív

Zázemie pre ďalší rozvoj sociálneho podnikania v kraji

- silný potenciál v oblasti kreatívneho priemyslu
- existujúce dobrovoľnícke iniciatívy v oblasti ochrany kultúrneho dedičstva (hrad Sklabina, Lietavský hrad)
- turisticky atraktívny región ponúkajúci potenciál pre rozvoj služieb eko-turizmu (Orava, Turiec, Kysuce)
- možnosti pre ďalší rozvoj amatérskeho športu ako jedného z odvetví sociálneho podnikania (dobré podmienky pre lyžovanie a beh na lyžiach, silná tradícia maratónskeho behu, možnosti pre rozvoj vodných športov)

⁵³ Boli použité údaje 33 RSP

⁵⁴ Boli použité údaje 15 RSP

⁵⁵ Boli použité údaje 32 RSP

Odporúčania

3.1. Odporúčania ohľadom počtu a spolupráce RSP

Kvantita registrovaných sociálnych podnikov by už nemala byť prioritou

V roku 2020 bol zaznamenaný boom v počte registrovaných sociálnych podnikov, ktorý pokračuje aj v roku 2021. Napriek tomu, že počet nie je vyrovnaný, skupina registrovaných sociálnych podnikov rastie v každom z krajov Slovenska. Dôraz na akvizíciu nových subjektov, ktorý bol v minulosti určite dôležitý, by bolo vhodné nahradiť dôrazom na budovanie vzťahov medzi existujúcimi registrovanými sociálnymi podnikmi a ďalšími subjektami sociálnej ekonomiky.

Je vhodné sa viac orientovať na sieťovanie a prepájanie existujúcich sociálnych podnikov a iných iniciatív aktívnych v oblasti sociálnej ekonomiky

Počet registrovaných sociálnych podnikov v každom z regiónov ponúka možnosti pre ich vzájomnú spoluprácu a vznik regionálnych klastrov sociálneho podnikania. Aby tieto spolupráce mohli vzniknúť, je potrebné aby sa sociálne podniky stretávali a zhovárali. Za týmto účelom regionálne kancelárie môžu organizovať pravidelné stretnutia realizované v najrôznejších formátoch (napr. formát „speed-dating“, formát „kucha-pecha“, TEDex formát, pracovné raňajky, on-line prezentácie konkrétnych sociálnych podnikov atď.)

Je potrebné vytvárať funkčné podporné siete a ekosystém sociálneho podnikania na regionálnej úrovni

Vysoká miera regionálnych disparít vo veľkej miere určuje aj vývoj, priority a kapacity sociálnych podnikov vznikajúcich v jednotlivých častiach Slovenska. Veľké rozdiely existujú i v súvislosti s podporou a vnímaním sociálneho podnikania v prostredí regionálnej samosprávy alebo v profile kľúčových hráčov aktívnych v jednotlivých častiach Slovenska. Je preto potrebné sa viac sústrediť na vytváranie funkčných podporných sietí aktívnych práve na regionálnej úrovni rešpektujúc špecifiká jednotlivých regiónov.

3.2. Odporúčania ohľadom podpory étosu sociálneho podnikania

Je potrebné posilňovať „stavovskú česť“ sociálnych podnikov

Rastúcim počtom registrovaných sociálnych podnikov rastie i pravdepodobnosť, že v skupine registrovaných sociálnych podnikov sa objavia i subjekty, ktoré nerozumejú princípom a étosu sociálneho podnikania. Ide o subjekty, ktoré o štatút požiadali kvôli možným benefitom, nie kvôli úprimnej snahe meniť paradigmu podnikania smerom k dosahovaniu pozitívnych sociálnych vplyvov. Je preto veľmi potrebné zmeniť rétoriku z „ak získate štatút, získate xy“ na „ak dosahujete pozitívny spoločenský vplyv, máte príležitosť to deklarováť štatútom RSP“. Tiež je potrebné systematicky upozorňovať na pozitívne dopady, ktorých nositeľmi sú i sociálne podniky a tým pestovať a posilňovať étos sociálneho podnikania.

Je potrebné dohliadať na dodržiavanie záväzkov RSP voči povinnostiam socializácie možného zisku a participatívnej správy

Kumulovaná výška aktív a výška tržieb RSP predstavuje nezanedbateľnú sumu. Je potrebné vyvinúť mechanizmy, prostredníctvom ktorých budú RSP pociťovať povinnosť plniť svoje záväzky ohľadom socializácie zisku a participatívnej správy. Tieto však nesmú akýmkoľvek spôsobom navyšovať zoznam povinností RSP a nesmú predstavovať akúkoľvek ďalšiu administratívnu záťaž. Tiež je potrebné ich tvoriť citlivo, realizovaný mechanizmus nesmie zvyšovať mieru nedôvery, ktorá je v spoločnosti viac ako prítomná.

Je potrebné sociálne podnikanie viac ukotviť v kontexte sociálnej ekonomiky

Sociálne podnikanie je výsekom sociálnej ekonomiky, avšak s výrazným presahom na podnikateľské prostredie. Z existujúceho zoznamu RSP je možné pomerne ľahko nadobudnúť dojem, že gro RSP tvoria bežné firmy, ktoré sa prostredníctvom získania štatútu RSP uchádzajú o výhody určené pre RSP. Napriek rozličným motiváciám, každá z týchto firiem pozitívny spoločenský dopad prostredníctvom zamestnávania znevýhodnených alebo zraniteľných osôb dosahuje⁵⁶. Avšak len málo z nich ponúka pridanú hodnotu v podobe systematickej podpory zamestnancov, tranzície zamestnancov na otvorený trh práce, zvyšovania základných zručností atď. Je preto potrebné sociálne podnikanie viac zasadiť do kontextu sociálnej ekonomiky postavenej na princípoch solidarity so slabšími, ich zmocňovania a budovania ich kapacít. Tiež je potrebné v prostredí RSP posilniť element dobrovoľníctva, ako základného princípu občianskej zodpovednosti o posilniť otvorenosť RSP voči komunitám, v ktorých fungujú.

Je potrebné rozšíriť záber sociálneho podnikania a tému etablovať v prostredí sociálnych služieb, kreatívneho priemyslu, športu, vzdelávania, manažmentu odpadov a iných tém

Sociálne podnikanie je na Slovensku stále nesprávne chápané ako synonymum pre pracovnú integráciu. Paradigmu limitovaného vnímania je potrebné prekonať a v línii pripravovaného Európskeho akčného plánu sociálne podnikanie etablovať v ďalších oblastiach. So zámerom tento cieľ dosiahnuť je potrebné upozorňovať na príklady dobrej praxe sociálneho podnikania aj v iných oblastiach akým je pracovná integrácia a súčasne iniciovať rokovania na úrovni relevantných ministerstiev s cieľom určiť úlohy sociálneho podnikania v jednotlivých rezortných politikách.

3.3. Odporúčania ohľadom podporných nástrojov pre fungovanie sociálnych podnikov

Je potrebné zabezpečiť funkčnosť a dostupnosť celého spektra podporných nástrojov uvedených v zákona 112/2018 Z.z. o sociálnej ekonomike a sociálnom podnikaní

Nejasný realizačný rámec viacerých nástrojov podpory uvedených v zákone 112/2018 Z.z. o sociálnej ekonomike a sociálnom podnikaní (viď napr. investičná pomoc alebo nástroje podpory v oblasti daní) alebo neakceptovateľné podmienky (napr. započítavanie celej sumy servisných poukážok do schémy de minimis) znižujú atraktívnosť jednotlivých nástrojov. Je

⁵⁶ i keď prevažne spôsobom, ktorý je skôr prejavom ich spoločenskej zodpovednosti ako prejavom poskytovania spoločensky prospešnej služby.

potrebné identifikovať slabé miesta existujúcich nástrojov a sústrediť maximálnu energiu na odstránenie identifikovaných slabých miest.

Problémom je tiež absentujúca podpora vzdelávania v oblasti podnikateľských zručností sociálnych podnikateľov. Je vhodné vyhľadávať alternatívy, prostredníctvom ktorých je možné túto absenciu odstrániť (napr. prostredníctvom intenzívneho prepájania aktivít ISE s Národným podnikateľským centrom realizovaným Slovak Business Agency)

Tému sociálneho podnikania v sociálnych službách je potrebné legislatívne upraviť

Sociálne podnikanie s oblasti poskytovania sociálnych služieb je v zahraničí bežnou praxou. Viditeľné podiely sociálnych podnikov na miere zamestnanosti v zahraničí zabezpečuje práve účasť sociálnych podnikov na poskytovaní sociálnych služieb. Aktívnemu vstupu sociálnych podnikov do témy sociálnych služieb bránia viaceré legislatívne prekážky. Je preto potrebné otvoriť štruktúrovanú diskusiu o možnostiach prepojenia sociálneho podnikania a poskytovania sociálnych služieb a nájsť spôsoby, ktoré by podporovali kvalitné poskytovanie sociálnych služieb i prostredníctvom registrovaných sociálnych podnikov.

Do správy sektora sociálneho podnikania je potrebné zapojiť existujúce strešné organizácie

Sektor sociálneho podnikania skokovo rastie a začína sa organizovať. So správy sektora je v zmysle zákona 112/2018 Z.z. o sociálnej ekonomike a sociálnom podnikaní možné zapájať aj strešné organizácie sektora sociálnej ekonomiky. Bolo by preto žiadúce vytvárať príležitosti systematického a transparentného zapájania týchto organizácií. Tiež je možné uvažovať nad spôsobmi ich finančného posilnenia napr. prostredníctvom dotačnej schémy MPSVaR a rozšírenia jej zamerania aj o tému podpory pre strešné organizácie v oblasti sociálneho podnikania.

Bolo by užitočné tému sociálneho podnikania lepšie integrovať medzi študentov stredných a vysokých škôl

Mladí ľudia sú nositeľmi nádeje. Ešte viac to platí, ak ide o mladých ľudí aktívne sa zaujímajúcich o svoje okolie. Solidaritu a záujem však, rovnako ako iné hodnoty, je potrebné pestovať a kultivovať. Spôsobom by mohlo byť i vytváranie možností pre zapájanie mladých ľudí do tém sociálneho podnikania a sociálnej ekonomiky. Počet univerzít/vysokých škôl a stredných škôl prítomných v každom z krajských miest ponúka príležitosť na zväznenie realizácie aktivít cielene zameraných na mladých ľudí. V zahraničí bežné sú hackathony, študentské súťaže, ročníkové práce... Tiež, v rámci ďalšej generácie projektu ISE je možné zväziť možnosť vytvorenia fondu podporujúceho študentské podnikateľské aktivity s pozitívnym spoločenským dopadom, ktoré by vznikali ako výsledok uvedených aktivít.

Referencie

- Pfeffer, J. a Salancik, G. (1978) The External Control of Organizations: A Resource Dependence Perspective. Harper & Row, New York.
- Sherer P.D. a Lee K. (2002) Institutional Change in Large Law Firms: A Resource Dependency and Institutional Perspective, The Academy of Management Journal , Feb., 2002, Vol. 45, No. 1
- Ročná správa o rozvoji sociálnej ekonomiky 2020, Regionálne centrum sociálnej ekonomiky Bratislavský kraj (2021) ISE, Bratislava
- Ročná správa o rozvoji sociálnej ekonomiky 2020, Regionálne centrum sociálnej ekonomiky Banskobystrický kraj (2021) ISE, Bratislava
- Ročná správa o rozvoji sociálnej ekonomiky 2020, Regionálne centrum sociálnej ekonomiky Košického kraja (2021) ISE, Bratislava
- Ročná správa o rozvoji sociálnej ekonomiky 2020, Regionálne centrum sociálnej ekonomiky Nitriansky kraj (2021) ISE, Bratislava
- Ročná správa o rozvoji sociálnej ekonomiky 2020, Regionálne centrum sociálnej ekonomiky Prešovský kraj (2021) ISE, Bratislava
- Ročná správa o rozvoji sociálnej ekonomiky 2020, Regionálne centrum sociálnej ekonomiky Trenčiansky kraj (2021) ISE, Bratislava
- Ročná správa o rozvoji sociálnej ekonomiky 2020, Regionálne centrum sociálnej ekonomiky Trnavský kraj (2021) ISE, Bratislava
- Ročná správa o rozvoji sociálnej ekonomiky 2020, Regionálne centrum sociálnej ekonomiky Žilinský kraj (2021) ISE, Bratislava
- ÚPSVaR (2001) Vyhodnotenie uplatňovania aktívnych opatrení na trhu práce za rok 2020, Bratislava
- Vláda SR (2021) Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2021 – 2024, Bratislava

Databázy a iné zdroje:

- Finstat: Dataset finančných ukazovateľov 2020 a 2019
- Register sociálnych podnikov vedený Ministerstvom práce sociálnych vecí a rodiny SR
- Monitorovacie tabuľky jednotlivých regionálnych centier ISE (Ročná_zhrnutie_subjekty_RCSE_2020)
- Prieskum realizovaný medzi koordinátormi regionálnych kancelárií ISE v novembri 2021

Národný projekt Inštitút sociálnej ekonomiky sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

www.esf.gov.sk www.employment.gov.sk www.ia.gov.sk